

Socialstyrelsens nationella kompetenscentrum för äldreomsorg

Redovisning av arbetet under 2024 och till augusti 2025

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. På begäran kan vi ta fram publikationen i ett alternativt format för personer med funktionsnedsättning. Skicka frågor om alternativa format till alternativaformat@socialstyrelsen.se.

Artikelnummer: 2025-9-9780

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, september 2025

Förord

Socialstyrelsen ska årligen redovisa vidtagna aktiviteter och åtgärder vid myndighetens nationella kompetenscentrum för äldreomsorg till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Redovisningen ska överlämnas senast den 30 september året efter det år som redovisningen avser. Från och med nästa år ändras dock redovisningsdatumet till den 28 februari, med anledning av en ändring i myndighetens instruktion.

Rapporten har utarbetats av medarbetare och enhetschefer vid kompetenscentrumet. Utredare Vera Gustafsson har samordnat arbetet. Ansvarig enhetschef har varit Christine Tell.

Björn Eriksson
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Kompetenscentrumets tredje år i korthet.....	5
Inledning	8
Kompetenscentrumets uppdrag	8
Organisation av kompetenscentrumets arbete	8
Kompetenscentrumets aktiviteter under 2024 och våren 2025	10
Vi fortsätter att utveckla vårt verksamhetsnära arbetssätt.....	10
Utåtriktade aktiviteter för att möta verksamheternas behov	12
Arbetet med att följa och analysera utvecklingen inom äldreomsorgen	17
Kommunikation och dialog är centralt i vårt arbete.....	20
Vi samverkar med andra nationella aktörer	22
Vi är en viktig aktör vid omställningen till den nya socialtjänstlagen	22
Målområde 1: Utmaningar kopplade till kompetensförsörjning.....	23
Målområde 2: En samverkande och förebyggande äldreomsorg.....	27
Målområde 3: Förutsättningar för en kunskapsbaserad äldreomsorg ...	29
Bilaga 1. Kontakt med externa aktörer	33

Kompetenscentrumets tredje år i korthet

Socialstyrelsens nationella kompetenscentrum för äldreomsorg har nu funnits i tre år. Under 2024 och våren 2025 har vi fortsatt att utveckla vårt verksamhetsnära arbetssätt. Vi träffar regelbundet kommuner och verksamheter för att få en bild av vilka frågor som är aktuella just nu och för att ta del av intressanta arbetssätt och utvecklingsarbeten. Sedan starten har vi haft kontakt med ett sjuttioal kommuner.

Vi ordnar aktiviteter för att möta verksamheternas behov

Utifrån kommunernas och verksamheternas behov och önskemål ordnar vi olika aktiviteter. Vi har fortsatt med våra *digitala erfarenhetsutbyten för dem som utvecklar äldreomsorgen*, där deltagarna får ta del av aktuell kunskap, exempel på arbetssätt från andra kommuner och ges möjlighet att utbyta erfarenheter med varandra. Under 2024 anordnades tretton erfarenhetsutbyten och ytterligare sex genomfördes under våren 2025. Vi har också spelat in *kunskapstimmar för undersköterskor och vårdbiträden*. Det är korta digitala kunskapspass, som till exempel kan användas vid APT-möten eller andra utbildningstillfällen.

Vi fortsätter även att anordna *webbinarier tillsammans med regeringens äldre forskarråd* en gång per termin. Teman har varit hälsofrämjande och förebyggande insatser, kompetensförsörjning och demenssjukdom. Vi ordnar också *webbinarier på egen hand eller tillsammans med andra aktörer*, som Myndigheten för vård- och omsorgsanalys och Institutet för mänskliga rättigheter. Exempel på teman har varit ledning av hemtjänsten, differentiering av arbetsuppgifter och hälsosamtal som ett sätt att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre.

Kommunikation är en central del av kompetenscentrumets arbete. Vi fortsätter att sprida kunskap och exempel på inspirerande arbetssätt via vår LinkedIn-sida [Äldreomsorg](#), som idag har över 10 000 följare. Vi har också gjort särskilda kommunikationssatsningar för just äldreomsorgen, till exempel kopplat till den nya socialtjänstlagen.

Vi tar fram lägesbilder för att beskriva äldreomsorgens förutsättningar

En viktig del av kompetenscentrumets uppdrag handlar om att öka kunskapen på nationell nivå om äldreomsorgens förutsättningar. Våren 2024 startades en panel med äldreomsorgschefer för att snabbt kunna få koll på läget inom äldreomsorgen. I dagsläget deltar 148 kommuner i panelen och resultaten presenteras i form av kortfattade lägesbilder. Hittills har vi tagit fram fem lägesbilder, som bland annat handlat om bemanningen inom

äldreomsorgen inför sommaren, hur kommunerna arbetar med arbetsdifferentiering och hemtjänstens omsorg om äldre med skadligt bruk eller beroende.

Lägesbilderna skickas till regeringen, men kommuniceras även till kommunerna. Vi ordnar digitala möten för att paneldeltagarna ska få ta del av resultaten samt dela erfarenheter och exempel med varandra. Det är också en del av vårt verksamhetsnära arbetssätt.

Vi fortsätter med våra prioriterade målområden, där ett är kompetensförsörjning

Frågor kopplade till kompetensförsörjning är ett återkommande tema vid våra kommun- och verksamhetsbesök och i delar av landet bedöms situationen vara alarmerande. För att beskriva kommunernas utmaningar och skillnader i landet sammanställer och publicerar vi personalstatistik. Den första rapporten kom i januari 2025. Vi har pratat om resultaten vid konferenser och webinarier och lokala resultat har spridits genom ett direktutskick till kommunerna.

Vi arbetar också för att öka kompetensen inom äldreomsorgen, bland annat genom att aktivt delta i arbetet med yrkesresan för äldreomsorgen och anordna utåtriktade aktiviteter. Ett exempel är länseminarierna med temat kompetensförsörjning, som vi ordnar tillsammans med de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS). Syftet är bland annat att sprida kunskap inom området och bidra till erfarenhetsutbyte mellan kommunerna.

Övriga målområden utgår från nya SoL

Den nya socialtjänstlagen har stor betydelse för äldreomsorgen och våra andra målområden – Förutsättningar för en kunskapsbaserad äldreomsorg och En samverkande och förebyggande äldreomsorg – har en tydlig koppling till lagen. För att bidra till en mer kunskapsbaserad äldreomsorg har vi till exempel ett pågående samarbete med SBU, som under 2024 publicerades sex litteraturöversikter inom äldreområdet. Vi har också tagit fram ett stöd för utvärdering av arbetsdifferentiering inom äldreomsorgen, som har spridits via bland annat sociala media, webinarier och konferenser. Liknande stöd kommer nu att tas fram inom fler områden.

Inom målområdet ”En samverkande och förebyggande äldreomsorg” gjorde vi under 2024 en förstudie som bland annat visade att kommunerna efterfrågar stöd om hur de kan rekrytera seniorer till öppna mötesplatser och hur mötesplatserna kan utformas för att vara lättillgängliga och attraktiva. Nu har vi påbörjat arbetet med att ta fram stöd, som kommer att vara klara under nästa år. Vi kommer också att sprida exempel på samverkansmodeller, till exempel vid höstens webinarium med Äldreforskarrådet.

Sammanfattningsvis har vi fortsatt att utveckla de arbetssätt som vi startade under vårt andra år, men i än större samverkan med andra aktörer.

Inledning

Socialstyrelsen ska enligt sin instruktion årligen redovisa kompetenscentrumets vidtagna aktiviteter och åtgärder till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Redovisningen ska överlämnas senast den 30 september året efter det år som redovisningen avser.¹ För att redovisningen ska vara så aktuell som möjligt innehåller den, utöver information om aktiviteter och åtgärder som har skett under 2024, även en beskrivning av arbetet under våren 2025. I vissa fall beskrivs även aktiviteter som kommer att ske under hösten 2025, men där planeringen har påbörjats tidigare.

Från och med nästa år ändras redovisningsdatumet till den 28 februari, med anledning av en ändring i myndighetens instruktion.

Kompetenscentrumets uppdrag

Socialstyrelsens nationella kompetenscentrum för äldreomsorg ska vara ett nationellt stöd till kommuner och verksamheter. Enligt uppdraget ska kompetenscentrumet öka kunskapen om och bidra till utvecklingen av äldreomsorgen på nationell nivå genom att bland annat

- arbeta utåtriktat och verksamhetsnära med att samla information om kommuners och verksamheters organisation och förutsättningar i fråga om äldreomsorg, och
- regelbundet samverka tvärprofessionellt med relevanta aktörer och tillsammans med dem utveckla och stödja implementering av målgruppsanpassade praktiska stöd och nya arbetssätt inom äldreomsorgen.

Kompetenscentrumet ska vid utförandet av sitt uppdrag använda myndighetens samlade kompetens inom sina olika verksamhetsområden.

Organisation av kompetenscentrumets arbete

Kompetenscentrumet är placerat på Avdelningen för kunskapsstyrning för socialtjänsten. En enhetschef leder kompetenscentrumet tillsammans med en chefsgrupp från fem av myndighetens avdelningar. Verksamheten styrs och leds i linjen och enligt fastställd arbetsordning. Den styrmodell som kompetenscentrumet har valt, med en chefsgrupp där strategiska frågor kan diskuteras och förankras, främjar möjligheterna att använda Socialstyrelsens samlade kompetens.

¹ Förordning (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen

Vi har en nära samverkan med andra enheter och avdelningar och samordnar oss när det finns beröringspunkter med andra uppdrag på myndigheten. Ett tydligt exempel är arbetet kopplat till den nationella demensstrategin ”Varje dag räknas”, där flera av målen i strategin överlappar med våra prioriterade målområden. Det handlar till exempel om att insatserna ska vara samordnade samt främja hälsa och förebygga ohälsa, och att personalen ska arbeta enligt evidens och beprövad erfarenhet.

Bemanning av kompetenscentrumet

Kompetenscentrumet är bemannat med ett tiotal tjänster som är placerade på fem avdelningar inom myndigheten. Med den bemanningen finns det även ett visst utrymme för att ta in ytterligare resurser från andra delar av myndigheten, eller externa aktörer.

Kompetenscentrumets aktiviteter under 2024 och våren 2025

Vi fortsätter att utveckla vårt verksamhetsnära arbetssätt

Att ha dialog med kommuner och verksamheter är viktigt för att få kunskap om förutsättningar och utmaningar inom äldreomsorgen, och hur de tycker kompetenscentrumet kan bidra till att lösa dessa.

Vi har sedan starten utvecklat flera former av dialog med kommuner, verksamheter och andra aktörer. I uppstartsskedet anordnade vi digitala dialogforum med kommuner, verksamheter och medarbetare. Syftet med dialogforumen var bland annat att lyssna in vad målgrupperna tyckte att kompetenscentrumet kunde bidra med för att stödja utvecklingen inom äldreomsorgen. Tidigt bildade vi också en referensgrupp med kommun- och verksamhetsföreträdare, som hade digitala möten flera gånger per termin. Dessa aktiviteter fyllde en viktig funktion vid kompetenscentrumets start. Men nu har vi kommit in i en ny fas, vilket gör att vi fortsätter dialogen med kommuner och verksamheter i andra former.

Vi träffar kommuner och verksamheter nästan varje vecka

Vi träffar regelbundet företrädare för kommuner. Syftet med mötena är att lyssna in deras utmaningar, få en bild av vilka frågor som är aktuella just nu och ta del av intressanta arbetssätt och utvecklingsarbeten.

Under 2024 och våren 2025 har vi haft denna typ av möten med ett trettiotal kommuner i landet (se bilaga 1). Kommunerna har både varit stora och små, med olika omfattning av kommunal och privat verksamhet. Vid mötena har bland annat äldreomsorgschefer, första linjens chefer, biståndshandläggare, MAS/MAR samt verksamhetsutvecklare deltagit. I samband med kommunbesöken har det anordnats studiebesök i olika äldreomsorgsverksamheter. Vi har även besökt privata och idéburna verksamheter.

Utöver dessa kommunbesök träffar vi kommuner och verksamheter i andra former, till exempel för att ta del av projekt eller utvecklingsarbeten kopplade till våra prioriterade målområden. Det innebär att vi har fysiska

eller digitala möten med kommuner och verksamheter i stort sett varje vecka.

Erfarenheterna från kommun- och verksamhetsbesöken dokumenteras och utgör ett viktigt underlag i rapporteringen till den nationella nivån, samt för att utveckla kompetenscentrumets verksamhet. Det ger också viktigt innehåll i form av exempel som kommuniceras vid till exempel digitala erfarenhetsutbyten (se s. 11) och via vår LinkedIn-sida (se s. 20).

Direktdialog med personer som har insatser från äldreomsorgen

Under våren 2024 började vi utveckla former för dialog med äldre personer som får insatser från äldreomsorgen. Vi har bland annat besökt brukarråd – både vid särskilt boende och inom hemtjänsten. Vi har också besökt öppna mötesplatser i olika delar av landet för att öka vår förståelse för seniornas vardag och förutsättningar, när behoven av äldreomsorg ännu inte har blivit så stora. Vi har även deltagit vid en äldrefestival, där vi fick möjlighet att träffa både lokala föreningar och seniorer och prata om betydelsen av det förebyggande arbetet och hur det kan utvecklas.

Insikter och lärdomar från mötena med seniorer bidrar till att utveckla vårt verksamhetsnära arbetssätt och påverkar vilka aktiviteter som anordnas. Teman som har varit aktuella är bland annat personalens kompetens och språkförmåga samt vilken roll kommuner och verksamheter kan ha i det förebyggande arbetet. Även frågor kopplade till ålderism har lyfts fram i dialogerna. Dialogerna utgör ett komplement till Socialstyrelsens brukarundersökning ”Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?” och de kontakter som vi har via myndighetens äldreråd.

Vi kartlägger frågor till upplysningstjänsten

Kommuner, personal och allmänhet hör ofta av sig till Socialstyrelsens upplysningstjänst när de har juridiska frågor som berör äldreomsorgen. Under 2024 gjorde kompetenscentrumet en systematisk kartläggning av vilka frågor som kommer in till myndigheten. Under 2025 kommer vi att fortsätta att följa vilka frågor som ställs till upplysningstjänsten, eftersom det kan ge viktig information om inom vilka områden vi behöver ge stöd till verksamheterna.

Utåtriktade aktiviteter för att möta verksamheternas behov

Utifrån kommunernas och verksamheternas behov och önskemål har vi utvecklat olika former av utåtriktade aktiviteter.

Digitala erfarenhetsutbyten för dem som utvecklar äldreomsorgen

Professioner som arbetar med att utveckla äldreomsorgen har efterfrågat arenor för erfarenhetsbyte och möjlighet att träffa personer som arbetar med samma sak i andra delar av landet. Därför arrangerar vi sedan hösten 2023 digitala möten för kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

Vid mötena får deltagarna först ta del av ett kort kunskapspass som en inbjuden gäst eller en sakkunnig från kompetenscentrumet/andra delar av Socialstyrelsen håller i. Därefter presenterar några kommuner exempel på hur de arbetar med den aktuella frågan. Erfarenhetsutbytet avslutas med att deltagarna får möjlighet att diskutera i mindre grupper. Erfarenhetsutbytena spelas inte in, till skillnad från andra webinarier som vi anordnar.

Under 2024 anordnade kompetenscentrumet tretton digitala erfarenhetsutbyten. Ytterligare sex erfarenhetsutbyten skedde under våren 2025.

Digitala erfarenhetsutbyten under 2024 och våren 2025

- Evidensbaserad praktik inom äldreomsorgen (13 februari 2024)
- Dela upp arbetsuppgifter mellan olika personalgrupper inom äldreomsorgen (5 mars 2024)
- Mat och måltider för äldre (12 mars och 3 december 2024)
- Utveckla förebyggande och hälsofrämjande arbete (16 april 2024)
- Teambaserat arbetssätt (23 april 2024)
- Skapa delaktighet i äldreomsorgens utveckling (21 maj 2024)
- Egenvård inom äldreomsorgen (29 maj 2024)
- Utvärdering av nya arbetssätt (11 juni 2024)
- Implementering av nya arbetssätt (17 september 2024)
- Utveckla språkförmågan (15 oktober 2024)
- Fasa ut förlegade arbetssätt (19 november 2024 och 4 mars 2025)
- Etik och välfärdsteknik (5 december 2024)
- Mänskliga rättigheter och ålderism (18 mars 2025)
- Förebygga våld mot äldre (25 mars 2025)
- Aktuell kunskap om kompetensförsörjning (2 april 2025)
- Introduktion till en kunskapsbaserad äldreomsorg (8 april 2025)
- HBTQI-perspektiv i kommunal vård och omsorg (13 maj 2025)

Intresset har varit stort och totalt har cirka 2 300 personer deltagit i erfarenhetsutbytena. Antalet deltagare har varierat mellan 40 och 250 personer per tillfälle. Återkopplingen från deltagarna visar att de uppskattar möjligheten att på kort tid få ta del av både kunskap och praktiska exempel. Även möjligheten att ställa frågor och få en direktkontakt med sakkunniga på Socialstyrelsen uppskattas.

Vår ambition är att samverka med andra aktörer, till exempel andra myndigheter, när vi anordnar erfarenhetsutbyten. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys medverkade när temat var ”Dela upp arbetsuppgifter mellan olika personalgrupper inom hemtjänsten” och Livsmedelsverket medverkade när temat var ”Mat och måltider för äldre”. Erfarenhetsutbytet ”Mänskliga rättigheter och ålderism” anordnades i samarbete med Institutet för mänskliga rättigheter.

Vi kommer att fortsätta med de digitala erfarenhetsutbytena under hösten 2025. Planering av höstens teman pågår.

Kunskapstimmar för undersköterskor och vårdbiträden

Under våren 2024 startade vi digitala kunskapspass för undersköterskor och vårdbiträden som arbetar inom äldreomsorgen, en så kallad ”kunskapstimme”. Syftet med kunskapstimmen är att på ett enkelt sätt bidra med kunskap och samtidigt ge utrymme för reflektion i arbetsgruppen.

Teman för digitala kunskapstimmar

- Vem bestämmer? Att lyssna till den äldre.
- Äldre är som alla andra – var nyfiken på den du möter!
- Hur får vi relationen med anhöriga att fungera?

Kunskapstimmarna livesändes under våren 2024 och vid dessa tillfällen deltog totalt 530 personer. Under hösten 2024 spelades kunskapstimmarna in, så att de till exempel ska kunna användas vid APT-möten eller andra utbildningstillfällen. Hittills har kunskapstimmarna mellan 1000 och 1800 visningar vardera.

Under hösten 2025 planerar vi att spela in ytterligare kunskapstimmar. De kommer nu att vara kortare än en timme och kallas för kunskapsstunder, efter önskemål från verksamheterna. Preliminära teman är äldre och skadligt bruk eller beroende respektive den nya socialtjänstlagen i äldreomsorgen.

Vi anordnar webinarier med regeringens äldreforskarråd...

I kompetenscentrumets roll ingår att följa och sprida aktuella forskning och stimulera till dialog mellan forskning och praktik. Sedan december 2023 anordnar vi webinarier i samarbete med regeringens äldreforskarråd, på initiativ av äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje. Webinarierna äger rum en gång per termin.

I maj 2024 ordnade vi webinariet ”Vi blir fler och lever allt längre – hur möter vi seniorernas behov?”. Utöver Anna Tenje medverkade forskarna Ingmar Skoog och Erik Rosendahl, som bland annat berättade om vilka förebyggande och hälsofrämjande insatser som har effekt. Dessutom deltog flera kommun- och verksamhetsrepresentanter i den avslutande paneldiskussionen. Hittills är det drygt 2000 personer som har tittat på webinariet. Samtliga personer som svarade på utvärderingsfrågorna i samband med att webinariet sändes tyckte att det var bra eller mycket bra.

I november 2024 var temat ”Hållbar kompetensförsörjning i äldreomsorgen – vad fungerar?”. Anna Tenje och Socialstyrelsens generaldirektör Björn

Eriksson medverkade, liksom forskarna Clary Krekula och Britt Östlund. Dessutom berättade flera verksamhetsföreträdare om hur de arbetar i respektive kommun för att attrahera och behålla medarbetare, samt hur välfärdsteknik kan användas på ett mer effektivt sätt. I samband med det livesända webinariet gjordes en utvärdering där flertalet svarade att de var nöjda. Totalt har mer än 2000 personer tittat på webinariet.

Det senaste webinariet, som sändes i maj 2025, hade temat ”Varje dag räknas för personer med demenssjukdom”. Utgångspunkten för webinariet var den utvecklade nationella demensstrategin som gäller för perioden 2025-2028. Webinariet inleddes av Anna Tenje och Björn Eriksson. Därefter berättade Laura Fratiglioni och Erik Rosendahl om det aktuella forskningsläget, följt av två panelsamtal där bland annat Wilhelmina Hoffman från Svenskt Demenscentrum och flera kommun- och verksamhetsföreträdare deltog. Detta webinarium har setts av mer än 1000 personer.

Planeringen av nästa webinarium, som kommer att ha temat samverkan mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården, har påbörjats. Webinariet äger rum den 26 november.

...men även tillsammans med andra aktörer

Under 2024 och våren 2025 har kompetenscentrumet även anordnat andra webinarier; antingen själva, i samverkan med andra delar av myndigheten eller tillsammans med andra aktörer. Webinarierna har spelats in och är tillgängliga på Socialstyrelsens webbplats.

Under hösten 2024 anordnade kompetenscentrumet två webinarier kring temat kompetensförsörjning. Det ena hade temat ”Att leda hemtjänst för god kvalitet och nöjda medarbetare”, med fokus på ledningens och chefernas roll för arbetsmiljön och kvaliteten i hemtjänsten. Vid webinariet gavs en presentation av forskningsläget och representanter från två kommuner berättade om sitt arbete. Nästan 3000 personer har tittat på webinariet i efterhand. Det andra hade temat ”Dela upp arbetsuppgifter mellan olika yrken i äldreomsorgen”. Vid webinariet presenterades den lägesbild och det utvärderingsstöd som kompetenscentrumet tagit fram.

Verksamhetsföreträdare från två kommuner delade med sig av tips för den som vill införa arbetsdifferentiering inom hemtjänsten respektive särskilt boende. Dessutom medverkade Vård- och omsorgsanalys, som har gjort en mer omfattande kartläggning av hur kommunerna arbetar med arbetsdifferentiering.

I april 2025 anordnade Socialstyrelsen ett webinarium tillsammans med Inspektionen för vård och omsorg (IVO). Bakgrunden till webinariet var den tillsyn som IVO genomförde på kommunala särskilda boenden för äldre under 2022-2024, då stora brister identifierades. Webinariet planerades i

samverkan med enheten för nära vård och kompetenscentrumet bidrog bland annat med praktiska exempel på hur kommuner har arbetat med kvalitetsförbättringar med anledning av tillsynen. Webbinariet har visats drygt 800 gånger.

I april anordnade kompetenscentrumet även ett webinarium om hälsosamtal som ett sätt för kommunerna att motverka ofrivillig ensamhet hos äldre. Vid webinariet delade flera kommuner, som beviljats statsbidrag för ändamålet, med sig av inspirerande exempel. Webbinariet har hittills haft drygt 1400 visningar. Utvärderingen som gjordes i samband med livesändningen visade att tittarna var nöjda.

Under våren 2025 har Socialstyrelsen anordnat flera digitala temaveckor med anledning av den nya socialtjänstlagen. I maj var fokus förebyggande insatser och då ordnade vi bland annat lunchwebbinariet ”Mer fokus på förebyggande och hälsofrämjande i äldreomsorgen – hur kan det gå till?”. Vid webinariet berättade personer från Sollentuna och Karlstad om hur deras kommuner når seniorer som skulle behöva förebyggande insatser, och vilka hälsofrämjande aktiviteter som ger effekt och uppskattas av seniorerna. Vid webinariet presenterade vi även resultaten från vår förstudie om kommuners förutsättningar att arbeta förebyggande (se s. 26). Kompetenscentrumet medverkade även under temaveckan om en kunskapsbaserad socialtjänst då en av våra utredare höll en föreläsning om hur man kan fasa ut oönskade arbetssätt inom socialtjänsten, med exempel hämtade från bland annat äldreomsorgen.

Vi ordnar länsseminarier tillsammans med RSS

Sedan hösten 2023 har vi anordnat länsvisa seminarier kring temat kompetensförsörjning, tillsammans med de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS) i respektive län. Syftet med seminarierna är bland annat att sprida aktuell kunskap inom området och bidra till erfarenhetsutbyte mellan kommunerna. Seminarierna beskrivs närmare under avsnittet Målområde 1. Utmaningar kopplade till kompetensförsörjning (se s. 22).

Arbetet med att följa och analysera utvecklingen inom äldreomsorgen

En viktig del av kompetenscentrumets uppdrag handlar om att öka kunskapen på nationell nivå om äldreomsorgens förutsättningar.

Ett systematiskt arbetssätt för att fånga aktuella frågor

En strukturerad omvärldsbevakning är viktig för att kompetenscentrumet ska få kunskap om förändringar i omvärlden som påverkar kommunernas förutsättningar att bedriva en god omsorg, men också för att vi snabbt ska kunna ta fram underlag som efterfrågas av exempelvis regeringen eller myndighetsledningen.

Inom kompetenscentrumet har vi utvecklat ett systematiskt arbetssätt för omvärldsbevakning. Det innebär att vi samlar in information om aktuella frågor genom bland annat kontakter med kommuner och verksamheter, analys av frågor som kommer in till Socialstyrelsens upplysningstjänst eller via mediebevakning. Frågorna kan till exempel handla om ändrade förutsättningar i kommunerna, konsekvenser vid lagändringar och effekter av nya forskningsrön. Exempel på aktuella frågor som har identifierats under det senaste året handlar om hur de nya kraven på högre medianlön för arbetskraftsinvandrare påverkar äldreomsorgen eller hur en ökad alkoholkonsumtion bland äldre påverkar personalens arbetsvillkor och kvaliteten på insatserna.

När en fråga bedöms vara prioriterad att få mer kunskap om gör vi en snabb kartläggning för att få en uppfattning om frågans omfattning, bland annat utifrån befintliga dataunderlag. Baserat på resultaten beslutar vi om det finns behov av att samla in kompletterande information, till exempel från kommunerna. Det kan bland annat ske via vår panel med äldreomsorgschefer (se nedan). Men en aktuell fråga kan också leda till andra insatser, till exempel utåtriktade aktiviteter som webinarier, för att stödja kommunerna.

Vi tar fram snabba lägesbilder genom vår äldreomsorgspanel

Våren 2024 startade kompetenscentrumet en panel för att snabbt kunna få koll på läget inom äldreomsorgen. Panelen består av äldreomsorgschefer eller motsvarande på en övergripande nivå. Just nu ingår representanter från 148 kommuner. Det finns en god spridning geografiskt och mellan olika kommuntyper. Enklare enkäter skickas ut till paneldeltagarna några gånger

per år och svaren är anonyma. Resultaten presenteras i form av en kortfattad lägesbild. Under 2024 tog vi fram tre lägesbilder och under 2025 har vi hittills tagit fram ytterligare två.

Lägesbilder under 2024 och våren 2025

- **Lägesbild – Bemanningssituationen inom äldreomsorgen inför sommaren, juni 2024** (ej publicerad på Socialstyrelsens webbplats)
- **Lägesbild – Uppföljning av sommarens bemanningssituation i äldreomsorgen, oktober 2024**

Lägesbilden visar att åtta av tio kommuner i norra Sverige har svårt att rekrytera tillräckligt med personal till äldreomsorgen sommartid och allra svårast är det i övre Norrland. Det har i vissa fall inneburit att aktiviteter ställts in och att kvaliteten i läkemedelshanteringen påverkats.

Länk till rapporten: [Lägesbild – Uppföljning av sommarens bemanningssituation i äldreomsorgen - Socialstyrelsen](#)

- **Lägesbild – Arbetsdifferentiering inom äldreomsorgen, december 2024**

Lägesbilden visar att trenden att dela upp arbetsuppgifter fortsätter och att mer än hälften av kommunerna har fattat beslut om att införa arbetsdifferentiering. De flesta kommuner bedömer att differentieringen har haft positiva effekter, till exempel på personalens arbetsmiljö och möjligheten att erbjuda personalen fler karriärvägar. Men det saknas utvärderingar inom området.

Länk till rapporten: [Lägesbild – Arbetsdifferentiering inom äldreomsorgen, december 2024 - Socialstyrelsen](#)

- **Lägesbild – Hemtjänstens omsorg om äldre med skadligt bruk eller beroende, juni 2025**

Lägesbilden visar en markant ökning av äldre hemtjänstagare med skadligt bruk eller beroende under det senaste decenniet. Personalen står ofta utan verktyg, rutiner och stöd för att möta de svåra situationer som de kan ställas inför. Det gör att de äldre riskerar att inte få den omsorg de behöver.

Länk till rapporten: [Lägesbild – Hemtjänstens omsorg om äldre med skadligt bruk eller beroende, juni 2025 - Socialstyrelsen](#)

- **Lägesbild – Bemanningssituationen inom äldreomsorgen inför sommaren, juni 2025**

Lägesbilden visar att en majoritet av kommunerna saknar vikarier inför sommaren. I vissa kommuner, framförallt i Norrland, är läget kritiskt och bristen på personal bedöms kunna påverka vilka insatser som kan ges.

Länk till rapporten: [Lägesbild – Bemanningssituationen inom äldreomsorgen inför sommaren, juni 2025 - Socialstyrelsen](#)

Lägesbilderna skickas till regeringen, men kommuniceras även till kommunerna. Vi anordnar också digitala möten för att snabbt kunna återkoppla resultaten till paneldeltagarna. Vid dessa möten ges deltagarna möjlighet att dela med sig av erfarenheter och exempel, för att inspirera varandra till nya arbetssätt. Intresset för att delta har varit stort och vi har fått en positiv återkoppling från deltagarna.

Beroende på lägesbildens syfte och innehåll kan det bli aktuellt med ytterligare kommunikationsinsatser. När lägesbilden om hemtjänstens omsorg om äldre med skadligt bruk eller beroende publicerades gjorde vi en pressnyhet, vilket ledde till att frågan uppmärksammades av bland annat Ekot och flera ledande dagstidningar. Lokalmedia har också gjort egna reportage baserade på rapporten.

Vi arbetar kontinuerligt med att utveckla lägesbilderna. Lägesbilden om hemtjänstens omsorg om äldre med skadligt bruk eller beroende innehåller både registerdata och uppgifter som har samlats in via äldreomsorgspanelen. När det är möjligt vill vi använda oss av information från flera olika datakällor för att beskriva läget i äldreomsorgen.

Lägesbilderna är del av ett tematiskt arbetssätt

Vi strävar efter att arbeta tematiskt och håller på att utveckla ett format för tematisk rapportering och kommunikation. Under hösten 2024 tog vi fram en temasida om arbetsdifferentiering inom äldreomsorgen ([Dela upp arbetet inom äldreomsorgen - en bra idé? - Socialstyrelsen](#)). Bakgrunden till valet av temaområde är att vi ser en trend att allt fler kommuner provar arbetsdifferentiering som ett sätt att hantera kompetensförsörjningen. Men eftersom det saknas forskning på området är det extra viktigt att kommunerna följer upp sitt arbete samt utvärderar resultatet och konsekvenserna – både för de äldre personerna och för personalen.

På temasidan finns det samlad information om ämnet och det går bland annat att ta del av lägesbilden och det utvärderingsstöd som vi har tagit fram för att stödja kommunerna (se även s. 30). På temasidan finns det också en länk till det webinarium som vi anordnade i november, där bland annat lägesbilden och utvärderingsstödet presenterades.

Vi har för avsikt att arbeta tematiskt inom fler områden och under våren har vi påbörjat arbetat med att ta fram en liknande webbsida kring temat skadligt bruk och beroende bland äldre. Temasidan kommer bland annat att innehålla lägesbilden och Socialstyrelsens utbildningspaket kring äldre och alkohol. På sidan kommer vi också att lägga in länkar till det webinarium och den kunskapsstund som vi planerar att spela in under hösten.

Vi utvecklar ett analysverktyg för att visualisera data

Socialstyrelsen och andra myndigheter och organisationer har en mängd data och statistik om äldreomsorgen, som bland annat publiceras i öppna jämförelser och olika register. I dialoger med representanter från äldreomsorgen hör vi att det finns ett behov av att samla och tillgängliggöra data på ett sätt som gör att de lättare kan användas i uppföljning och lokala kvalitetsarbeten.

Under våren 2024 påbörjade Socialstyrelsen arbetet med att skapa ett analysverktyg och kompetenscentrumet medverkar i arbetet. Analysverktyget erbjuder flexibla möjligheter för olika datavisualiseringar, indikatorer och annan data, samt möjliggör jämförelser över tid och med andra regioner eller kommuner.

Under hösten 2025 kommer data från området äldreomsorg gradvis att läggas in i analysverktyget. Syftet är att stärka möjligheterna för kommuner och andra användare att följa viktiga indikatorer och mått för att få en tydligare bild av utvecklingen av äldreomsorgen.

Kommunikation och dialog är centralt i vårt arbete

Kommunikation är en central del i kompetenscentrumets arbete för att bidra till utvecklingen av äldreomsorgen. Systematisk kommunikation med våra prioriterade målgrupper är en förutsättning för det verksamhetsnära arbetssättet som ligger i uppdraget.

Vi arbetar både med att föra dialog med våra målgrupper och att synliggöra hur vi konkret tar vara på deras synpunkter, erfarenheter och behov. Det gör vi till exempel genom att paketera kunskap och stöd utifrån olika teman som är aktuella för många kommuner och verksamheter. Kommunikation är också viktigt för att presentera en nationell bild av läget i äldreomsorgen för beslutsfattare, profession och allmänhet. Det gör vi både planerat i särskilda kommunikationsinsatser och i samband med att äldreomsorgens frågor aktualiseras i debatt och media.

I maj 2024 genomförde vi till exempel en kommunikationssatsning på temat säkra kompetensen inom äldreomsorgen. Det innebar att området lyftes fram i bland annat Socialstyrelsens kommunikationskanaler och vid olika event, som exempelvis Svenska Demensdagarna. Bland annat framhöll vi behovet av förebyggande arbete och ökad kompetens hos personalen som viktiga delar för att möta kompetensförsörjningsutmaningen.

Under våren 2025 har vi också gjort särskilda kommunikationssatsningar kopplade till den nya socialtjänstlagen. Äldreomsorgen har varit ett område som särskilt har lyfts fram i detta sammanhang (se även s. 15).

Vi har också utvecklat nya sätt att lyfta och paketera information tematiskt (se beskrivningen av det tematiska arbetssättet på s. 18).

Vi sprider kunskap och exempel via LinkedIn

Ett återkommande önskemål från kommuner och verksamheter är att kompetenscentrumet ska hjälpa till med att sprida exempel på nya och inspirerande arbetssätt. Det gör vi bland annat genom erfarenhetsutbyten och webinarier, men också via vår LinkedIn-sida ("[Äldreomsorg](#)").

Målgruppen är alla som arbetar med eller är intresserade av äldreomsorgens utveckling. I dagsläget har LinkedIn-sidan mer än 10 000 följare. Minst två gånger i veckan delas inlägg för att skapa engagemang och uppmuntra till dialog med och mellan målgrupperna. Vi lyfter fram lokala projekt och erfarenheter, samt delar bästa tillgängliga kunskap för att utveckla äldreomsorgen. Via LinkedIn sprider vi också resultat från bland annat enkätundersökningen "Vad tycker de äldre om äldreomsorgen?" och enhetsundersökningen om äldreomsorg och kommunal hälso- och sjukvård.

Under 2024 genomfördes en extern uppföljning av LinkedIn-sidan som bland annat visade att målen om aktivitetsgrad överträffats, att kontots följare till övervägande del består av våra prioriterade målgrupper och att innehållet väcker engagemang. Rekommendationen från kommunikationskonsulterna var att "fortsätt testa och utforska, men på en lagom nivå, eftersom mycket fungerar bra".

Vi deltar vid konferenser och mässor

Företrädare för kompetenscentrumet deltar regelbundet vid konferenser eller nätverksmöten. Hösten 2024 höll kompetenscentrumets chef ett anförande i inledningen av Äldreomsorgsdagarna. Dessutom hade vi en monter där flera medarbetare från kompetenscentrumet deltog. Vi har också medverkat vid bland annat Socialchefsdagarna, Järvaveckan, MAS/MAR-dagarna och flera evenemang anordnade av SKR. Vi har även besökt ämnesspecifika mässor runtom i landet.

Vidare har vi medverkat som föreläsare vid flera konferenser och seminarier för att sprida kunskap inom olika sakområden. Vi har till exempel pratat om temat kompetensförsörjning vid evenemang anordnade av Länsstyrelsen i Skåne, Umeå universitet och Västra Götalandsregionen. Ett annat exempel är att vi har medverkat vid flera evenemang, arrangerade av FoU Välfärd, lokala FoU-enheter eller kommuner, kring temat en kunskapsbaserad äldreomsorg.

Vi samverkar med andra nationella aktörer

Sedan kompetenscentrumet startade har vi haft kontakt med en rad nationella aktörer. Vi har haft dialog med bland annat pensionärs- och patientorganisationer, professions- och fackförbund, myndigheter, universitet och högskolor samt FoU-enheter. Vi har också haft regelbundna avstämningar med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) samt arbetsgivarorganisationer för privata och idéburna verksamheter. En utförligare beskrivning av samtliga externa kontakter finns i bilaga 1.

Under det senaste året har vi i större utsträckning än tidigare samverkat med andra myndigheter när vi anordnar olika aktiviteter. Medarbetare från Institutet för mänskliga rättigheter, Livsmedelsverket och Vård- och omsorgsanalys har medverkat vid våra webinarier och erfarenhetsutbyten, och vi har anordnat ett webinarium tillsammans med IVO. Vi har ett etablerat samarbete med SBU när det gäller kunskapssammanställningar inom äldreområdet. När det gäller temat kompetensförsörjning har vi haft återkommande dialoger med Arbetsmiljöverket.

Vi är en viktig aktör vid omställningen till den nya socialtjänstlagen

Den nya socialtjänstlagen har stor betydelse för äldreomsorgen och två av våra prioriterade målområden – En samverkande och förebyggande äldreomsorg och Förutsättningar för en kunskapsbaserad äldreomsorg – har en tydlig koppling till lagen. Förutom egna aktiviteter har kompetenscentrumet också varit en aktiv part i det myndighetsövergripande arbetet inför omställningen till nya SoL. Företrädare från kompetenscentrumet har bland annat deltagit vid några av de länsdialoger som RSS anordnat i samverkan med Socialstyrelsen och SKR, för att lyssna in äldreomsorgens behov och önskemål i omställningsarbetet. Vi har också varit delaktiga i myndighetens arbete med att se över och uppdatera föreskrifter, allmänna råd och handböcker. Vi har vidare varit aktiva i arbetet med i att ta fram en skrift som på ett enkelt sätt förklarar innebörden i begreppen vetenskap och beprövad erfarenhet, vilka är centrala i den nya lagstiftningen. Dessutom har vi medverkat i de digitala temaveckor som Socialstyrelsen har anordnat med anledning av den nya lagen (beskrivs utförligare på s. 15). Vi har också pratat om förändringarna i lagen vid andra tillfällen, till exempel vid ett webinarium med målgruppen samordnare för nationella minoriteter.

Framöver planerar vi ytterligare aktiviteter för att stödja omställningen till den nya lagen. Den 6 november 2025 kommer vi till exempel att anordna ett

webbinarium i samarbete med SKR. Temat är en lätt tillgänglig äldreomsorg.

Målområde 1: Utmaningar kopplade till kompetensförsörjning

Kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen har blivit en allt större utmaning till följd av en ökande andel äldre i befolkningen, i kombination med stora pensionsavgångar. Flera sektorer konkurrerar om arbetskraften. Yrken i äldreomsorgen uppfattas inte som tillräckligt attraktiva och sektorn har problem med höga sjukskrivningstal. Frågor kopplade till kompetensförsörjning är ett återkommande tema vid de kommun- och verksamhetsbesök som vi deltar vid, och i delar av landet bedöms situationen vara alarmerande.

Utmaningen med kompetensförsörjning behöver lösas med flera angreppssätt. Det handlar bland annat om att minska behoven av äldreomsorg genom förebyggande arbete, att satsa på kompetensutveckling av befintlig personal samt att göra arbete i äldreomsorgen mer attraktivt och hållbart. Att införa nya arbetssätt och använda välfärdsteknik kan vara en del av lösningen. Men kommunernas arbete med att införa välfärdsteknik går långsamt och sker inte alltid på ett strukturerat sätt, utifrån den enskildes behov och delaktighet.

Kommunerna har som arbetsgivare ett huvudansvar för kompetensförsörjningen. Flera aktörer, som till exempel SKR, fackföreningar, utbildningsanordnare och Arbetsmiljöverket, har en roll i att underlätta kompetensförsörjning. Men eftersom tillgång till personal med rätt kompetens är en förutsättning för god kvalitet i vård och omsorg är kompetensförsörjning ett prioriterat område för kompetenscentrumet.

Vi sammanställer och redovisar personalstatistik

Under 2024 beställde vi statistik från SCB och Försäkringskassan för att få kunskap om personalen inom äldreomsorgen. I januari 2025 publicerades rapporten ”Personalen i äldreomsorgen – Statistik och resultat från forskning och tillsyn” ([Personalen i äldreomsorgen - Socialstyrelsen](#)). Rapporten visade bland annat att undersköterskor i äldreomsorgen är sjukskrivna dubbelt så ofta och dubbelt så länge som andra yrkesgrupper på arbetsmarknaden. Nästan hälften av omsorgspersonalen arbetar deltid och nästan en tredjedel har en tidsbegränsad anställning. Men tre av fyra anser att deras arbete är meningsfullt, vilket är en ovanligt stor andel jämfört med andra yrkesgrupper. Budskapet var att verksamheterna behöver erbjuda

attraktiva och hållbara arbetsplatser, både för att locka nya medarbetare till äldreomsorgen och för att behålla dem som redan arbetar där.

I samband med att rapporten publicerades skrev vi en debattartikel som publicerades i Dagens samhälle. Vi gjorde även andra kommunikationsinsatser, bland annat ett direktutskick till kommunerna som innehöll en länk till lokala siffror. Tanken är att uppgifterna ska kunna användas som ett stöd i det lokala utvecklingsarbetet. I april 2025 anordnades också ett erfarenhetsutbyte med temat aktuell kunskap om kompetensförsörjning inom äldreomsorgen, där bland annat resultat från rapporten redovisades. 170 personer deltog vid erfarenhetsutbytet. Vi har även presenterat resultaten från rapporten vid flera konferenser och seminarier.

Under 2025 kommer vi att fortsätta att sammanställa och redovisa personalstatistik från bland annat SCB och Försäkringskassan för att synliggöra äldreomsorgens bemanning och hur förutsättningarna skiljer sig åt i landet. Nästa rapport kommer att publiceras i början av nästa år.

Vi har gjort en studie om styrning av hemtjänsten

Under 2023 gjorde vi en förstudie om hur styrning och organisation kan utvecklas för att äldreomsorgen ska bli en mer attraktiv och hälsosam arbetsplats. Den visade bland annat att faktorer som bidrar till höga sjuktal och svårigheter att behålla befintlig personal är bristande stöd från ledning och kollegor, begränsat handlingsutrymme, fysisk och psykisk arbetsbelastning samt tidspress och känslor av otillräcklighet. Under 2024 påbörjade vi därför en studie av styrning av hemtjänst, med fokus på i vilken mån personal och utförare har möjlighet att påverka utförandet av insatser i hemtjänsten. Syftet var att undersöka i vilken mån verksamheten är och uppfattas vara detaljstyrd och hur det i så fall påverkar kvalitet och arbetsmiljö. Vi har samlat in kunskap från kommuner och utförare genom enkäter och även haft en dialog med forskare.

Under våren 2025 sammanställdes och analyserades resultaten och en rapport beräknas publiceras under hösten. Resultaten kommer också att spridas vid ett webinarium.

Vi deltar i arbetet med att utveckla Yrkesresan för äldreomsorgen

Yrkesresan är ett koncept för introduktion och kompetensutveckling för socialtjänstens medarbetare, som utvecklas i samarbete mellan de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS), SKR och Socialstyrelsen. Socialstyrelsens roll är att bidra med sakkunskap och kvalitetsgranskning,

inte minst från kompetenscentrumet. Innehållet utgår från bästa tillgängliga kunskap och utgör därmed en central del för att nå ut med uppdaterad kunskap i enlighet med den nya socialtjänstlagen. Nästan 95 procent av alla kommuner är anslutna till Yrkesresan och 2027 kommer det ha tagits fram fem olika yrkesresor.

Under hösten 2024 påbörjades arbetet med att ta fram kursinnehåll till utbildningar för undersköterskor respektive chefer inom äldreomsorgen. FoU-centrum i Linköping (RSS Östergötland) leder arbetet, som medarbetare från kompetenscentrumet deltar i. Arbetet har fortsatt under 2025 och de första kurserna kommer att lanseras i november 2025.

Vi stöder införandet av välfärdsteknik och andra digitala lösningar

Kommunerna uttrycker att det finns olika utmaningar vid införandet av digital teknik och där de har behov av stöd. En av medarbetarna vid kompetenscentrumet, som anställdes 2024, arbetar med frågor om välfärdsteknik och andra digitala lösningar. Detta sker i nära samverkan med andra delar av myndigheten.

I november 2024 genomfördes en forskardialog med rundabordssamtal, med fokus på välfärdsteknik och digitalisering inom vård och omsorg. Inbjudna var forskare, myndighetsrepresentanter från Rådet för styrning med kunskap samt andra relevanta myndigheter och aktörer. Målet med dagen var bland annat att identifiera behovet av stöd till målgrupperna, ta fram förslag på hur forskning kan tillgängliggöras samt hur samverkan mellan myndigheter och andra organisationer kan förbättras inom området. Ett femtiotal personer deltog under dagen. Resultaten av samtalen dokumenterades och utgör ett viktigt underlag i det fortsatta utvecklingsarbetet.

Vi stöder också införandet av välfärdsteknik och andra digitala lösningar genom utåtriktade aktiviteter. Under hösten 2024 anordnade vi ett erfarenhetsutbyte med temat ”Etik och välfärdsteknik”. I början av september publicerades rapporten ”Välfärdsteknikens påverkan på kvalitet och resurseffektivitet – En fallstudie av digital nattillsyn och läkemedelsautomater i tre kommuner”. Under vintern 2025 planerar vi bland annat att anordna ett erfarenhetsutbyte där vi presenterar och diskuterar resultaten, och där kommuner får möjlighet att dela med sig av sina arbetssätt.

Vi ordnar länsseminarier med temat kompetensförsörjning

Sedan hösten 2023 har vi anordnat länsvisa seminarier kring temat kompetensförsörjning. Seminarierna anordnas tillsammans med de regionala

samverkans- och stödstrukturerna (RSS) i respektive län. Syftet med seminarierna är bland annat att sprida aktuell kunskap inom området och bidra till erfarenhetsutbyte mellan kommunerna. Frågor som har diskuterats är till exempel:

- Hur kan man förnya, behålla och utveckla kompetens?
- Hur kan ledarskapet förstärkas?
- Hur kan det hälsofrämjande och förebyggande arbetet till de äldre utvecklas?

Upplägget av seminarierna utformas i nära dialog med RSS och kommunerna, för att möta de lokala behoven och säkerställa att seminarierna samordnas med det arbete som redan pågår i kommunerna. Målgruppen är bland annat chefer på olika nivåer, förtroendevalda och andra nyckelpersoner.

Hittills har vi genomfört sex länsseminarier, varav två under 2023 (Norrbotten och Göteborgsregionen), tre under 2024 (Gävleborg, Skåne och Stockholm) och ett under våren 2025 (Jämtland). Mellan 50 och 150 personer har deltagit vid varje länsseminarium. Äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje medverkade på plats vid seminariet i Stockholm och via en inspelad film vid seminariet i Jämtland.

Planeringen av ytterligare länsseminarier har påbörjats, men några datum för dessa är ännu inte bestämda.

Utåtriktade aktiviteter inom målområdet

Under 2024 och våren 2025 har vi anordnat flera utåtriktade aktiviteter som berör kompetensförsörjning. I november 2024 anordnade vi ett webinarium tillsammans med regeringens äldreforskarråd med temat ”Hållbar kompetensförsörjning i äldreomsorgen – vad fungerar?”. Samma månad hade vi också ett webinarium med temat ”Dela upp arbetsuppgifter mellan olika yrken i äldreomsorgen”. Vidare har vi genomfört flera erfarenhetsutbyten som berör målområdet, till exempel om hur hemtjänsten kan ledas för att åstadkomma en god kvalitet och nöjda medarbetare. För mer information, se avsnittet om utåtriktade aktiviteter.

Under hösten 2025 planerar vi att ordna fler webinarier kring temat kompetensförsörjning. Ett handlar om ledning och styrning inom hemtjänsten och vid webinariet kommer vi bland annat att presentera resultat från studien om styrning av hemtjänsten. I slutet av 2025 eller början av 2026 planerar vi också ett webinarium för att sprida kunskap om hur personer under 18 år kan bidra inom äldreomsorgen. Bakgrunden till webinariet är att många kommuner har efterfrågat information om vilka arbetsuppgifter yngre personer får utföra och exempel på hur andra

kommuner arbetar. Tanken är att webinariet ska anordnas i samverkan med Arbetsmiljöverket.

Målområde 2: En samverkande och förebyggande äldreomsorg

Vården och omsorgen om äldre bedrivs över organisatoriska och professionella gränser, då många äldre har komplexa behov som kräver insatser från socialtjänsten, den kommunala hälso- och sjukvården, tandvården samt regionens primärvård och specialiserade vård. Omsorgsinsatsernas kvalitet kan påverka den enskildes behov av hälso- och sjukvårdsinsatser. Vice versa kan kvaliteten på hälso- och sjukvårdsinsatserna bidra till att minska omsorgsbehovet.

I den nya socialtjänstlagen lyfts det fram att socialtjänsten ska arbeta mer förebyggande. Att insatserna ska vara samordnade samt främja hälsa och förebygga ohälsa lyfts även fram som ett mål i den nationella demensstrategin. Utifrån den demografiska utvecklingen, med allt fler äldre personer med omsorgsbehov inom en snar framtid, och svårigheter att rekrytera personal till omsorgen är det viktigt att kommunerna arbetar aktivt för att förebygga ohälsa hos den äldre befolkningen. Det förväntas gynna den enskilde och samtidigt minska behovet av insatser från äldreomsorgen. Genom att samordna arbetet mellan olika professioner och aktörer går det att arbeta mer effektivt även när det gäller förebyggande insatser.

Vi tar fram stöd för att stärka arbetet med mötesplatser

Under 2024 gjorde vi en förstudie för att ta reda på vilket nationellt stöd som kommunerna behöver – antingen från kompetenscentrumet eller någon annan nationell aktör – när det gäller det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. I arbetet med förstudien har vi bland annat träffat ett femtontal kommuner och verksamheter och deltagit vid flera kommunövergripande nätverksmöten. Förstudien var klar i början av 2025 och finns publicerad på Socialstyrelsens webbplats.

I förstudien ges en bild av kunskapsläget när det gäller påverkbara livsstilsfaktorer för demenssjukdom och andra vanliga sjukdomar hos äldre. Förstudien innehåller också en lägesbild av kommuners förutsättningar att arbeta hälsofrämjande och förebyggande inom äldreomsorgen. I förstudien framgår att många kommuner efterfrågar stöd för att kunna erbjuda hälsofrämjande mötesplatser. Det handlar bland annat om stöd kopplat till:

- hur de kan nå och rekrytera seniorer med behov av hälsofrämjande insatser

- hur mötesplatserna kan utformas för att vara lättillgängliga, attraktiva och bidra till att förebygga åldersrelaterade sjukdomar
- hur effekten av mötesplatser kan utvärderas.

Under våren 2025 har vi börjat arbetet med att ta fram kunskapsstöd för att stärka arbetet med mötesplatser. Det kan till exempel handla om vägledningar, webbutbildningar eller andra kommunikativa insatser. Arbetet kommer att fortsätta under hösten 2025 och 2026.

Vi sprider exempel på samverkansmodeller

Socialstyrelsen lyfter fram vikten av teamarbete inom äldreomsorgen och 2022 tog myndigheten fram ett stödmaterial inom området. Under 2024 påbörjade kompetenscentrumet en förstudie för att undersöka om det finns behov av ytterligare stöd för att underlätta samverkan mellan personal från hälso- och sjukvården och socialtjänsten. Förstudien innehåller även en kartläggning av hur samverkans- och samordningsproblem kan se ut och vilka konsekvenser de kan få för den äldre personen. I arbetet med förstudien har vi bland annat haft dialoger med ett femtontal kommuner och verksamheter.

Resultaten har sammanställts under våren 2025 och visar att det finns stora utmaningar, där de flesta är väl kända. Det handlar bland annat om att äldreomsorgen är komplex och består av flera olika lagrum och aktörer. Men vi ser också att förutsättningarna ser väldigt olika ut i olika kommuner och regioner. Även om förstudien har haft fokus på den kommunala verksamheten blir det tydligt i våra dialoger att det finns stora samverkansutmaningar i förhållande till regionen, till exempel i samband med utskrivning från slutenvården. I förstudien konstateras att det i första hand inte finns behov av att ta fram några nya skriftliga kunskapsstöd, utan att vi behöver hitta metoder för att föra ut den kunskap som redan finns.

I arbetet med förstudien har vi fått ta del av många exempel där verksamheter använder arbetssätt som underlättar samverkan. Det handlar till exempel om hur verksamheter kan samlokaliseras eller hur man kan arbeta med strukturerade teamträffar. Några av dessa exempel kommer att presenteras vid webinariet med Äldreforskarrådet i november, då temat är samverkan mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård. Under hösten 2025 och våren 2026 planeras ytterligare utåtriktade aktiviteter, som webinarier eller erfarenhetsutbyten, kopplade till förstudien.

Utåtriktade aktiviteter inom målområdet

Under 2024 och våren 2025 har vi anordnat flera utåtriktade aktiviteter som berör målområdet. Under Socialstyrelsens temavecka kring den nya socialtjänstlagen anordnade vi ett webinarium med fokus på hur

kommunerna kan arbeta med förebyggande och hälsofrämjande insatser inom äldreomsorgen. Förebyggande och hälsofrämjande insatser har också varit ett tema vid ett av våra webinarier tillsammans med regeringens äldreforskarråd. Vidare har vi genomfört flera erfarenhetsutbyten som berör målområdet. De har till exempel handlat om teambaserat arbetssätt, egenvård samt hälsofrämjande och förebyggande arbete för äldre.

Under hösten 2025 planeras ytterligare utåtriktade aktiviteter som berör målområdet, till exempel webinariet med äldreforskarrådet som har temat samverkan mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården.

Målområde 3: Förutsättningar för en kunskapsbaserad äldreomsorg

Den nya socialtjänstlagen innebär bland annat att socialtjänstens verksamheter ska bedrivas i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Det är viktigt att det görs mer forskning inom äldreområdet, eftersom det finns få evidensbaserade metoder och ett generellt behov av mer systematisk kunskap inom området. Det är också viktigt att använda den forskningsbaserade kunskap som faktiskt finns, genom att stödja att den implementeras och används i praktiken. Dessutom är det avgörande att det finns en lokal kunskapsproduktion i form av uppföljningar och utvärderingar ute i kommuner och verksamheter. Det är ett sätt att utveckla beprövad erfarenhet.

Socialstyrelsen och kompetenscentrumet ingår i det nationella systemet för kunskapsstyrning i socialtjänsten. En förutsättning för en effektiv kunskapsstyrning är att den kunskap som överförs möter reella behov och är möjlig att implementera i äldreomsorgens vardag. Det är därför avgörande att skapa förståelse för äldreomsorgens behov av och förutsättningar att implementera ny kunskap och att förbättra förutsättningarna genom att stärka de organisatoriska strukturer, processer, resurser och kompetenser som krävs för en kunskapsbaserad äldreomsorg. Vår strategi är att så långt som möjligt nyttja befintliga strukturer i det nationella systemet för kunskapsstyrning och andra redan etablerade nätverk och forum.

Vi samarbetar med de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS)

Kompetenscentrumet ska enligt sitt uppdrag använda de regionala samverkans- och stödstrukturerna (RSS) i sitt arbete. Sedan starten av kompetenscentrumet har vi haft en kontinuerlig dialog med RSS Äldre och kommunal hälso- och sjukvård, och en av centrumets medarbetare har varit Socialstyrelsens kontaktperson i nätverket. Från och med hösten 2025

kommer RSS-nätverket att delas upp i två nätverk – ett för äldreomsorg och ett för kommunal hälso- och sjukvård. I bägge nätverket ingår medarbetare från kompetenscentrumet som myndighetens kontaktpersoner.

När nätverket delas kommer arbetsformerna delvis att förändras till ett mer arbetande nätverk. Tidigare har vi spridit mycket information till kommunerna via deltagarna i RSS, till exempel om våra verksamhetsnära aktiviteter. Nu kommer det att ske genom digitala sändningar och via RSS digitala samarbetsyta. Även fortsättningsvis kommer vi att ta vara på möjligheten att få information från RSS om vad som är på gång i kommunerna.

Vi samarbetar även med RSS i vårt verksamhetsnära arbete. Sedan kompetenscentrumet startade har vi anordnat länseminarier tillsammans med RSS i Norrbotten, Göteborgsregionen, Gävleborg, Skåne, Stockholm och Jämtland/Härjedalen. När vi besöker kommuner är vår ambition att samtidigt etablera en kontakt med RSS kontaktpersoner, som vi sedan fortsätter att ha kontinuerlig dialog och samverkan med. Kontaktpersonerna fungerar som en ingång till kommunerna och via dem har vi bjudits in till länsövergripande nätverk.

Vi samverkar med SBU kring litteraturöversikter

Kompetenscentrumet har ett pågående samarbete med SBU när det gäller systematiska litteraturöversikter inom äldreområdet. Vi arbetar löpande med att identifiera litteraturöversikter som SBU kan bedöma och kommentera. Under det senaste året har vi samarbetat med SBU kring forskning om upplevelser av omsorg hos äldre migranter med demenssjukdomar (SBU 2024/368), insatser för att förebygga och motverka ensamhet bland äldre (SBU 2024/637), organisation och personalens betydelse för kvalitet på särskilda boenden (SBU 2024/634), kombinerade insatser i syfte att främja friskt åldrande (SBU 2024/370), personer med intellektuell funktionsnedsättning som utvecklar demenssjukdom (SBU 2024/36) samt öppna mötesplatser och insatser med fokus på social förskrivning (SBU 2024/63). Under perioden har vi även samarbetat i ett pågående projekt om forskning kring implementering av riktlinjer inom vård och omsorg för äldre.

Även när det gäller frågor som rör den kommunala hälso- och sjukvården har vi samverkat med SBU. Vi medverkade bland annat vid en workshop som Socialstyrelsen och SBU anordnade i maj 2025, där syftet var att inventera behovet av kunskapsunderlag inom området. Vi har även bidragit till SBU:s arbete med att kartlägga vilken kompetens vård- och omsorgspersonalen behöver ha för att kunna uppmärksamma förändrade hälsotillstånd, som gör att det finns behov av att kontakta legitimerade kollegor.

Om en litteraturoversikt visar att det saknas vetenskapliga studier så kommuniceras forskningsluckan till Forte och andra forskningsfinansiärer. Vi har regelbundna möten med Forte för att bland annat diskutera detta.

Vi testar en modell för samordnade utvärderingar

Under 2024 startade vi ett projekt för att utveckla och testa en modell för samordnade utvärderingar tillsammans med regionala FoU-enheter. Idén är att samla ett antal FoU-enheter för att göra utvärderingar inom ett gemensamt område, där alla tar sig an samma utvärderingsfrågor med ett gemensamt utvärderingsupplägg. Målet är att öka jämförbarheten och göra det möjligt att aggregera resultaten. Temat är arbetsdifferentiering i äldreomsorgen och fyra FoU-enheter deltar i projektet.

Datainsamlingen påbörjades under 2025 och förväntas vara klar innan årets slut. Planen är att tidskriften Äldre i centrum's vetenskapliga supplement ska göra ett temanummer om arbetsdifferentiering i början av nästa år, där resultaten från alla delstudier publiceras och jämförs. Vi kommer att bidra med en inledande och en avslutande artikel.

Vi har tagit fram ett stöd för utvärdering av arbetsdifferentiering

I äldreomsorgen är det alltför få åtgärder som följs upp och utvärderas på ett strukturerat sätt och många kommuner efterfrågar stöd för uppföljning och utvärdering. Under våren 2024 tog vi fram ett stöd för utvärdering av arbetsdifferentiering inom äldreomsorgen ([Stöd för utvärdering i kommuner och verksamheter – Med exemplet arbetsdifferentiering i äldreomsorgen - Socialstyrelsen](#)). Utvärderingsstödet är kopplat till arbetsdifferentiering i äldreomsorgen men kan även användas i utvärderingar inom andra områden.

Information om utvärderingsstödet har spridits via nyhetsbrev, en särskild temasida om arbetsdifferentiering, sociala media och i samband med konferenser och erfarenhetsutbyten. Under hösten 2024 anordnade vi också ett webinarium med temat differentiering av arbetsuppgifter, då vi bland annat berättade om utvärderingsstödet.

Vi planerar att ta fram ytterligare utvärderingsstöd under 2025. Målet är att skapa ett paket av utvärderingsstöd som kompletterar varandra och tillsammans ger en bredd för att utvärdera olika typer av insatser och åtgärder. Nästa stöd kan exempelvis handla om öppna mötesplatser för äldre och hälsosamtal.

Utåtriktade aktiviteter inom målområdet

Under 2024 och våren 2025 har vi regelbundet anordnat erfarenhetsutbyten som berör målområdet. Teman har bland annat varit introduktion till en kunskapsbaserad äldreomsorg, utvärdering respektive implementering av nya arbetssätt samt hur man kan fasa ut förlegade arbetssätt inom äldreomsorgen. Vi har också medverkat vid myndighetsövergripande webinarier. Till exempel föreläste en av kompetenscentrumets medarbetare om avimplementering vid Socialstyrelsens temavecka om en kunskapsbaserad socialtjänst.

Under hösten 2025 kommer vi att fortsätta med ytterligare erfarenhetsutbyten kring teman som utvärdering och en kunskapsbaserad äldreomsorg.

Bilaga 1. Kontakt med externa aktörer

Område	Aktörer
Nationell kunskapsstyrning	Sveriges Kommuner och Regioner, SKR Nätverket för regionala samverkans- och stödstrukturer RSS-nätverket för äldre och kommunal hälso- och sjukvård NPO – Äldres hälsa och palliativ vård Kompetenscentrum välfärdsteknik, SKR Rådet för kommunala analyser, RKA
Myndigheter och utredningar	Arbetsmiljöverket E-hälsomyndigheten Folkhälsomyndigheten Forte Inspektionen för vård och omsorg (IVO) Institutet för mänskliga rättigheter Livsmedelsverket Länsstyrelsen i Skåne Myndigheten för arbetsmiljökunskap, MYNAK Myndigheten för delaktighet Myndigheten för digital förvaltning Myndigheten för vård- och omsorgsanalys Nordens välfärdscenter Skolverket Statens beredning för social och medicinsk utvärdering, SBU Upphandlingsmyndigheten
Professionsföreningar/fack, arbetsgivarorganisationer och pensionärs- och patientföreningar	ESN European social network MAS/MAR-föreningen Föreningen gott ledarskap demensvård Pensionärsorganisationer via Socialstyrelsens äldreråd Vårdföretagarna Svenska vård Famna Fremia Kommunal Hemtjänstindex

Område	Aktörer
Kommuner och verksamheter inom äldreomsorgen	Kommunkontakter: • Bergs kommun • Bollebygd kommun • Borgholms kommun • Botkyrka kommun • Bräcke kommun • Båstad kommun • Danderyd kommun • Ekerö kommun • Enskede-Årsta-Vantör stadsdelsförvaltning/Stockholms stad • Enköpings kommun • Eskilstuna kommun • Eslövs kommun • Falkenbergs kommun • Falu kommun • Gislaved kommun • Göteborgs stad • Götene kommun • Huddinge kommun • Hudiksvalls kommun • Härryda kommun • Höganäs kommun • Hörby kommun • Höörs kommun • Höganäs kommun • Järfälla kommun • Järva stadsdelsförvaltning/Stockholms stad • Jönköpings kommun • Kalix kommun • Kalmar kommun • Karlstads kommun • Kinda kommun • Kramfors kommun • Kumla kommun • Kävlinge kommun • Landskrona kommun • Leksands kommun • Lidingö kommun • Ljusnarsbergs kommun • Luleå kommun

Område	Aktörer
	• Lunds kommun • Lysekils kommun • Malmö stad • Mörbylånga kommun • Nacka kommun • Norrköpings kommun • Nykvarns kommun • Orust kommun • Sandvikens kommun • Skellefteå kommun • Sollentuna kommun • Stenungsunds kommun • Stockholms stad • Strängnäs kommun • Sundbyberg stad • Sävsjö kommun • Söderhamns kommun • Tanums kommun • Timrå kommun • Trollhättans stad • Umeå kommun • Uppsala kommun • Varbergs kommun • Värnamo kommun • Västerviks kommun • Västerås kommun • Äldreförvaltningen, Stockholms stad • Öckerö kommun • Örnsköldsviks kommun • Örebro kommun • Östersunds kommun • Österåkers kommun • Övertorneå kommun • Åre kommun Länsövergripande nätverk, Sörmland (RSS) Länsövergripande nätverk, Fyrbodal Länsövergripande nätverk, Göteborgsregionen Länsövergripande nätverk, Gävleborg R9-nätverket (Eskilstuna, Gävle, Jönköping, Linköping, Norrköping,

Område	Aktörer
	Södertälje, Uppsala, Västerås och Örebro) Privata utförare: • Ersta diakoni • Olivia hemomsorg AB • Attendo AB • Vardaga AB Vård- och omsorgscollege
Forskning och utveckling	Forskare eller forskargrupper vid: • Lunds universitet • Mälardalens universitet • Umeå universitet • Göteborgs universitet • Handelshögskolan i Stockholm • Högskolan i Borås • Högskolan Kristianstad • Högskolan Dalarna • Jönköping University • Karlstads universitet • Karolinska institutet • Linköpings universitet • Linnéuniversitetet • Luleå universitet • Lunds universitet • Umeå universitet • Uppsala universitet • Sophiahemmets högskola • Stockholms universitet • Örebro universitet Aging Research Centre (ARC) Regeringens äldreforskarråd FoU Välfärd Lokala FoU-enheter: • Stiftelsen Stockholms läns äldrecentrum • FoU Socialtjänst i Uppsala län • Nestor FoU-center (Stockholms län) • FoU Centrum i Östergötlands län • FoUI Norrbottens kommuner • FoU Västernorrland • FoU Socialtjänst Fyrbodal (Västra Götalands län) • Kommunal utveckling Jönköpings län • FoU i Väst (Göteborgsregionen) • FoU nu (Stockholms län) • FoU Malmö stad • FoU i Sörmland • FoU Välfärd Sjuhärad • Blekinge kompetenscentrum Nationellt kompetenscentrum anhöriga Svenskt demenscentrum

Område	Aktörer
	Svenska demensregistret (SveDem) Queen Silvia Nursing Award

Socialstyrelsens nationella kompetenscentrum för äldreomsorg
(artikelnr 2025-9-9780) kan laddas ner från socialstyrelsen.se/publikationer.